

COM ENS HEM VESTIT

Per a nens i nenes dels cicles Inicial i Mitjà de Primària

Dossier didàctic

Com ens hem vestit?

1. Presentació.....	3
2. La proposta didàctica dins el currículum dels cicles Inicial i Mitjà.....	4
3. Objectius didàctics.....	7
4. Estructura de la proposta didàctica.....	8
5. Desenvolupament del taller i continguts.....	9
6. Propostes per treballar a l'escola.....	16
7. Per saber-ne més.....	18

1. Presentació: Com ens hem vestit

Les característiques de la roba que les persones hem vestit al llarg del temps –teixits, formes, volums, colors- ha respost a preferències individuals i estètiques però sobretot a raons econòmiques, culturals i socials concretes de cada moment històric. Així, l'anàlisi d'un fet tant quotidià com és vestir-se, ens serveix per **entendre fets econòmics, socials, culturals i artístics** molt rellevants de la nostra història.

El taller *Com ens hem vestit?* pretén que els alumnes coneguin les característiques de sis **tipus de teixits** que hem associat a sis etapes històriques: el lli (món grec), el vellut (renaixement), la seda (rococó), el cotó estampat (romanticisme), el crêpe (anys 20's) i els sintètics (anys 70's). També és la nostra intenció que els nens i les nenes descobreixin aspectes de la **història de la moda** d'aquests períodes i **experimentin plàsticament** amb diferents tipus de teixits.

Durant la **primera part del taller** (60') s'analitzen imatges de la història de l'art dels sis períodes que es treballen. Amb l'ajuda de referents infantils (personatges, cinema, contes) i amb el guiatge del monitor/a, els nens i les nenes aprendran de quina matèria estava feta i quines formes prenia la indumentària pròpia de cada època.

La **segona part del taller** (60') té un doble objectiu: d'una banda que els alumnes interioritzin els continguts treballats i de l'altra, que es desperti la seva creativitat a partir del treball manual amb diverses mostres de teixits: lli, vellut, seda, cotó, crêpe i sintètics. Així hauran de vestir uns personatges històrics amb els teixits que hi corresponen tot utilitzant diverses tècniques: retallar, arrugar, esquinçar, doblegar...

Aula Didàctica

Centre de Documentació i Museu Tèxtil

2. La proposta didàctica dins el currículum d'Educació Infantil

La proposta didàctica que us proposem encaixa amb els continguts del currículum d'Educació Primària pel que fa a les àrees de **Coneixement del medi natural, social i cultural** i **Educació artística**.

Els temes i les activitats que es treballen al taller *Com ens hem vestit* es corresponen als següents **continguts del cicle inicial i cicle mitjà**:

ÀREA DE CONEIXEMENT DEL MEDI NATURAL, SOCIAL I CULTURAL

Cicle inicial

CONTINGUTS

Canvis i continuïtats en el temps

- Ús de nocions bàsiques de temps (abans/després, passat/present/futur, durada) i de les unitats de mesura bàsiques (dia, setmana, mes i any).
- Aplicació de nocions de canvi i continuïtat en fets quotidians propers a la seva experiència i en elements del patrimoni.

Matèria i energia

- Observació, descripció i classificació de materials en funció d'algunes propietats tot relacionant-les amb els seus usos.
- Distinció entre objectes d'un sol tipus de material o de diferents.

Cicle mitjà

CONTINGUTS

Canvis i continuïtats en el temps

- Ús de fonts d'informació històrica diverses per obtenir informació i evidenciar els canvis i continuïtats al llarg del temps, d'aspectes de la vida quotidiana, de l'entorn proper.

Com ens hem vestit?

- Ús d'unitats de mesura temporal i aplicació de les nocions de canvi i continuïtat en l'anàlisi de l'evolució d'algun aspecte de la vida quotidiana al llarg del temps, comparant cultures allunyades en l'espai o el temps.
- Descoberta i valoració del patrimoni comarcal natural i cultural i aplicació de nocions de canvi i continuïtat en els paisatges.
- Identificació del paper dels homes i les dones, individualment i col·lectiva, en la història.

ÀREA D'EDUCACIÓ ARTÍSTICA

Cicle inicial

CONTINGUTS

Explorar i percebre

Visual i plàstica

- Observació i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic experimentant les sensacions i emocions que provoquen.
- Observació i valoració d'imatges fixes i seriadades de contextos propers (historietes, còmics, il·lustracions, fotografies, cartells, publicitat) que provenen del camp de les arts i la cultura visual.
- Interès i curiositat per descobrir i gaudir de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn (museus, exposicions, representacions, festes populars).
- Discriminació de materials, colors, formes, volums, línies, grandàries, impacte visual...en les imatges, els objectes i les obres artístiques.
- Percepció que a través de la participació artística i de l'interès vers els fets artístics s'arriba a la satisfacció i l'emoció de l'experiència estètica.

Interpretar i crear

Visual i plàstica

- Experimentació amb les qualitats visuals i plàstiques de materials dels elements presents en l'entorn: manipulació i transformació dels materials; utilització de diversos materials i suports, i intervenció espacial i compositiva.

Com ens hem vestit?

- Ús progressiu dels materials, d'imatges i d'objectes diversos de l'entorn en les produccions pròpies i col·lectives: materials plàstics, fotografies, revistes, premsa, cromos, imatgeria popular i fantàstica.
- Incorporació i utilització progressiva de les terminologies pròpies dels llenguatges artístics: pintura, dibuix, escultura, il·lustració, collage, modelatge, construcció, fotografia, cinema i teatre.
- Interès, valoració i respecte davant del fet artístic i davant de les produccions artístiques pròpies i alienes.

Cicle mitjà

CONTINGUTS

Explorar i percebre

Visual i plàstica

- Exploració i diàleg entorn al que les imatges, les produccions audiovisuals i els objectes ens poden explicar del món i de nosaltres mateixos.
- Observació i discriminació de materials, colors, formes, volums, línies, contorns, textures, grandàries i perspectives, en la bidimensionalitat i la tridimensionalitat dels objectes, les imatges i les obres artístiques.

Interpretar i crear

Visual i plàstica

- Experimentació i recerca de les possibilitats expressives i plàstiques i de transformació dels materials (...).
- Disseny i composició individual i col·lectiva d'imatges i objectes utilitzant materials tècniques i procediments diversos (...).
- Ús progressiu d'imatges i objectes de l'entorn proper, amb la finalitat d'explicar algun aspecte de la nostra vida (imatgeria popular i mediàtica, els records, la vida quotidiana, la història i la memòria del barri).

3. Objectius didàctics

El **objectius didàctics** del taller *Com ens hem vestit* que us oferim són els següents:

- **Explorar imatges** d'obres artístiques –escultura, pintura, dibuix, fotografia- per obtenir informacions sobre com vestien les persones en el passat.
- **Comprendre** que en determinades èpoques històriques es van generalitzar nous **materials tèxtils i teixits** amb orígens i característiques concretes.
- **Descobrir** que els vestits dels nostres avantpassats tenien **textures, volums i colors** diferents als nostres.
- **Analitzar** alguns dels **materials tèxtils** que es van utilitzar al món grec i durant el Renaixement, el Rococó, el Romanticisme, els anys 20's i els anys 70's.
- **Analitzar** algunes de les formes (textura, volum, color, silueta) que van predominar en la **indumentària i els complements** al món grec i durant el Renaixement, el Rococó, el Romanticisme, els anys 20's i els anys 70's.
- **Experimentar** amb diferents teixits per realitzar un **treball creatiu plàstic** tot utilitzant diverses tècniques manuals.

4. Estructura de la proposta didàctica

1. Què venim a fer?		15'
OBSERVEM:	El CDMT, els espais, el personal del Museu.	
SOM SITUATS A:	La sala d'actes.	
VOLEM SABER:	Què és el CDMT?, què s'hi fa?, què hi venim a fer?	
CONTINGUTS:	Noció de museu i d'objecte museístic. Grans trets de les col·leccions del CDMT i de les seves tasques principals.	

2. Com ens hem vestit- 1a part		45'
OBSERVEM:	Imatges de sis personatges que apareixen a elements artístics del passat (escultura, pintura, dibuix, fotografia). Teixits molt semblants als que apareixen a les imatges.	
SOM SITUATS A:	Aula-taller.	
VOLEM SABER:	Què hi veiem? Qui són aquests personatges? En quina època van viure? Us recorden a algun personatge del cinema o la literatura? Com vesteixen els personatges? De què estan fets els seus vestits?	
ACCIONS A FER:	Observació i reconeixement de la indumentària de les imatges. Manipulació de fibres i teixits diversos.	

3. Com ens hem vestit- 2a part		60'
OBSERVEM:	Personatges que apareixen dibuixats al dossier de treball. Mostres de sis tipus de teixits diferents.	
SOM SITUATS A:	Aula-taller.	
VOLEM SABER:	A quina època correspon cada dibuix? Quin teixit portarà cada personatge? Quin és el nom dels teixits?	
ACCIONS A FER:	Identificació cronològica dels sis personatges del dossier de treball i del tipus de teixit que li correspon. Cada alumne vesteix els personatges del seu dossier (retallar i enganxar), de forma lliure i creativa però vigilant que el fragment de teixit utilitzat es correspongui amb l'època.	

5. Desenvolupament del taller i continguts

1a. PART (45' aprox.)

Durant la primera part del taller, el monitor/a **mostra les imatges** de cada època històrica que es treballa. A partir d'un diàleg amb els alumnes es va obtenint tota la informació que ens aporta la imatge sobre el **vestuari** de cada personatge.

Al llarg de l'explicació els alumnes poden manipular les diverses **fibres** que s'anomenen i poden tocar **teixits** actuals semblants als que apareixen a les imatges. De forma aleatòria, alguns alumnes **es vesteixen** amb elements d'indumentària i algun complement.

Món grec

Imatge: *Mercuri, Orfeu i Euridice.*

(**Escultura en relleu del Partenó**, Grècia clàssica Vè aC).

Un dibuix en pedra que ens serveix per saber com vestia la gent d'aquella època. Referència infantil: personatge d'Hèrcules (DISNEY).

Continguts:

- Durant més de 1000 anys (del segle XII aC fins el segle I aC) al món grec es vesteix amb rectangles grans de tela enrotllada al cos sense tallar ni cosir i deixant que faci plecs. S'uneix amb agulles, **sense confecció**. A vegades portaven cinturó i la mateixa túnica podia cobrir el cap. Gran varietat de formes de posar-se les teles: els vestits més complicats eren símbol de poder.

Ús del CHITÓN, túnica curta pels homes, llarga per les dones. La nuesa pública dels homes era mostra d'orgull, seguretat i ciutadania (esportistes, filòsofs...).

- Les túniques gregues eren de **lli, llana o cotó** i amb varietat de textures (de molt gruixut a gairebé transparent). Referència del lli a Egipte (IL.LUSTRACIÓ LLI EGIPCIS) on es conreava a grans plantacions a les riberes del Nil. Referència a la procedència de la llana i el cotó. (IL.LUSTRACIONS)
- Predomina el color **blanc** però les teles més riques **es tenyien** (vermell, marró, groc...) a vegades amb decoracions brodades als extrems (figures tipus sanefes geomètriques, flors, animals...).
- Observem el calçat: sandàlies lligades al peu i al turmell.

Pràctica 1: Toquem les fibres que hem anomenat: lli, llana i cotó

Pràctica 2: Toquem un teixit de lli blanc i ens vestim com un grec o una grega.

Renaixement

Imatges: *Retrat d'Enric VIII*, Rei d'Anglaterra i senyor d'Irlanda entre 1509 i 1547.

(**Pintura** de Hans Holbein el Joven ,1539-40)

Retrat de Leonor de Toledo, aristòcrata nascuda a Salamanca, duquesa de Florència i Gran duquesa de Toscana.

(**Pintura** de Angiolo Bronzino, 1545)

Retrats i pintures ens aporten informació sobre com vestia la gent d'altres èpoques. Època de Cristòfol Colom. Referència infantil del vestuari: personatge de Blancaneus (DISNEY).

Continguts:

- El vestuari es complica molt, en general. Té més importància la moda. Els rics tenien sastres i modistes.

Dones: ús de camisa interior de lli blanca, de màniga llarga. A sobre un vestit de cintura alta amb color contrastat. Faldilles molt llargues i amb volum, brodats luxosos. Mànigues obertes que deixen veure la camisa ("acuchilladas"). Pentinats complicats amb toques, recollits, postissos, etc...

Homes: vestit més complicat que el de les dones. Teixits molt pesants: varies capes. Camisa interior que es veu entre els talls. JUBÓN es la peça masculina més important, podia arribar als genolls. Moltes decoracions, detalls, etc. A sobre jaquetes de pell o altres jubones. A les cames: CALCES i mitges que anaven cosides juntes.

La silueta masculina es modifica a propòsit amb aquesta indumentària: espatlles i pectorals molt amplis, mitges (per mostrar cames atlètiques), bragueta molt remarcada (virilitat). Barrets tous i baixos.

- El **vellut** es posa de moda i el **vermell** és el color preferit de la reialesa, cortesans i noblesa. Pells d'animals (linx, llop, marta) per ribetejar les peces.

En general: ús de teixits amb molts colors i brillants (vellut, ras). A vegades fils d'or i plata, joies al teixit (diamants, robins, perles). Evidentment per les classes benestants. Com a curiositat: sabem que algunes de les peces d'Enric VIII estaven tant ricament decorades amb pedres precioses que cobrien totalment el teixit que servia només de suport i esdevenia invisible.

- Veiem les sabates molt amples; s'anomenen "de bec d'ànec" també tallades (*acuchillados*) i adornades amb joies. Són de cuir, vellut o seda.

Pràctica 1: Toquem un teixit de vellut vermell.

Pràctica 2: Ens vestim com un cortesà del Renaixement.

Rococó (s. XVIII)

Imatges: *Retrat de Maria Antonieta d'Àustria*, reina consort dels francesos entre 1774 i 1792

(**Pintura** de Vigee Lebrun, 1778)

The Suspicious husband. Ell és David Garrick, destacat actor i dramaturg britànic

(Fragment de **pintura**, 1747)

Retrats i pintures ens aporten informació sobre com vestia la gent d'altres èpoques. Referència infantil del vestuari: personatge de la Ventafocs (DISNEY).

Continguts:

- Roba aristocràtica europea molt complicada i luxosa. Sastres i modistes treballen per als rics. Moda elegant que s'imposa des de la Cort de Versalles. Estil pompós molt carregat difós per Maria Antonieta i Rose Bertin, la seva modista.
- **Dones:** cotilla sobre la camisa interior, mirinyac que aporta volum, cos de vestit màniga 3/4, faldilla amb molt de vol. Moltes decoracions: flors, cintes, encaixos, llaços... Teixits molt rics i brillants: brodats, brocats de seda.
- **Homes:** armilla sobre camisa interior, casaca, calçons, mitges. Moltes decoracions: flors, cintes, llaços... Teixits molt rics i brillants: brodats, brocats de seda.
- Els vestits de les classes altes són de **seda**. Llegenda de l'origen del fil de seda (En un temps llunyà una princesa xinesa prenia el te al seu jardí sota una morera. Li cau a la tassa un capoll de seda i comença a tibar. Observa que és un filament continu d'alta qualitat. Aquí s'inicia el filat i teixit de la seda que fou un secret guardat per l'imperi xinès durant segles).
- Perruques enormes, empolegades amb farina d'arròs. Tocats impressionants. Tricorn pels senyors (barret de tres pics).

Pràctica 1: Toquem un la seda i un teixit de seda

Pràctica 2: Ens vestim com un/a aristòcrata del segle XVIII amb les reproduccions del Museu.

Romanticisme (s. XIX)

Imatges: *Retrat de Madame Moitessier* filla d'un comerciant francès (1821-1897)

(**Pintura** de Jean Auguste Dominique Ingres, 1856)

Retrat del dandy George Brummel, personatge conegut com Beau Brummel, àrbitre de la moda anglesa cortesana durant la regència del seu amic George IV (1811-1820)

(**Dibuix**, 1805)

Retrats i pintures ens aporten informació sobre com vestia la gent d'altres èpoques. Referència infantil del vestuari: personatges de La Bella i la Bèstia (DISNEY).

Continguts:

- **Dones:** portaven la cotilla sobre la camisa interior, faldilla llarga amb crinolina (enagos amb anelles que substituïa les pesants capes d'enagos que es portaven amb anterioritat), cos de vestit màniga llarga. Faldilles de volum exagerat: era difícil que dues dones poguessin entrar juntes a una habitació o poguessin seure al mateix sofà. Moltes decoracions als vestits: flors, cintes, encaixos, llaços... Gran varietat de formes i teixits. Ventalls.
- **Homes:** Elegància distingida en la indumentària dels cavallers. Brummel és el prototip de *dandy*: considerat el creador del vestit modern de senyor: camisa de lli blanc, frac, pantalons ajustats, llaç, botes i barret de copa. Molt important la corbata tipus mocador lligat al voltant del coll de la camisa. El coll de la camisa es posava recte i les dues puntes cap a la cara. Colors discrets: blau, verd pel dia i blau/negre a la nit. Cara afaitada, cabell curt, sense perfum.
- **Teixits de cotó estampats:** eren sumptuosos però al segle XIX es produïen a fàbriques on les condicions de treball eren molt dures: dones i nens. (1a. Revolució Industrial). Estampar una tela vol dir plasmar-hi un dibuix amb pigments o colorants per mitjà d'un motlle o cilindre gravats.

Pràctica 1: Toquem el cotó i un teixit de cotó estampat.

Pràctica 2: Ens vestim com un *dandy*.

Anys 20's "els feliços anys 20"

Imatges: Cartell publicitari amb parella anònima anys 20's

(Dibuix)

Dibuixos o fotos per a cartells o anuncis ens aporten informació sobre com vestia la gent d'altres èpoques. Referència infantil del vestuari anys 30's: personatges de Tiana y el sapo (DISNEY).

Continguts:

- **Dones:** Durant la Primera Guerra Mundial moltes dones s'han incorporat al treball remunerat fora de casa. Al final de la guerra es busca una indumentària més funcional i còmoda que porti major llibertat de moviments i que denoti igualtat amb el gènere masculí.

Es generalitza el **vestit amb forma tubular** tipus línia masculina, faldilles que es van escurçant fins el 1925 (faldilla pel genoll). Cotilla per fer desaparèixer el pit. Cintura a l'alçada dels malucs. Cabell curt. Barrets que encaixen molt i ala curta.

- **Homes:** No hi ha massa variació d'indumentària des de principis de segle: americana de solapa estreta, pantalons, armilla. Corbati/mocador. Canotier.
- **Teixits diversos:** A partir d'aquesta època trobem gran varietat de teixits, alguns procedeixen ja de fibres artificials com el raió o la viscosa (derivats cel·lulòsics).

Crêpe: és un teixit de sarja (tipus de lligament com els texans) on el fil té una gran torsió. Pot ser de llana, cotó, seda i més tard de polièster, etc. Té caiguda elegant, molt usat en vestits de senyora.

Pràctica 1: Toquem un teixit de *crêpe*.

Pràctica 2: Ens posem complements com una noia dels anys 20's.

ANYS 70'S ÈPOCA HIPPIE

Imatges: Fotografia noia happy flowers i noi amb nen amb cabell a lo afro.

(*Hippies*: moviment social i contracultural que neix als anys 60's a EE UU i després s'escampa per Europa, Amèrica Llatina i Oceania (anys 70's). Es pot dir en general que adopten un modus de vida comunitari basat en l'amor i la pau (+ llibertat sexual). Crítica al consumisme burgès, al pensament únic, al capitalisme, a la guerra de Vietnam...)

Fotografies: ens serveixen per saber com vestia la gent.

Continguts:

- Predominen robes amb fibres naturals, colors suaus o bé brillants (estètica psicodèlica), floretes...pantalons pota d'elefant, estampats *indies* a les camises, motius ètnics, faldilles llargues. Peces àmplies o peces de punt que s'enganxen al cos. Adopten símbols com la flor o motius dels indis americans. Molta simbologia de pau, amor...Molts d'ells es fan la pròpia roba com a crítica a la cultura consumista.

Motius ètnics: influència cultures orientals (hindú, africana) i de cultures ancestrals com la dels indis nadius nord-americans. D'aquí també els cabells llargs i els pentinats a lo *afro*.

- **Teixits:** En aquesta època s'han generalitzat gran varietat de teixits naturals, artificials i **sintètics**. (El niló fou la primera fibra tèxtil sintètica i fou descoberta al 1935 -es tracta d'una poliamida-).

Pràctica 1: Toquem un teixit sintètic amb estampat psicodèlic.

Pràctica 2: Ens posem complements propis del moviment *hippie*.

Com ens hem vestit?

2a. PART (45' aprox.)

Durant la **segona part del taller**, cada nen o nena realitza un **treball plàstic** a sobre d'un dossier A3 a on hi ha dibuixats sis personatges que pertanyen a les èpoques històriques que s'han treballat.

Els alumnes tindran sis **fragments de teixits** com els que han tocat: lli, seda, vellut, cotó estampat, crêpe i sintètic. Els hauran d'identificar i relacionar amb el dibuix del personatge que hi correspongui. Després hauran de vestir el personatge tot retallant, esquinçant o arrugant el teixit i enganxant-lo segons el seu gust.

6. Propostes per treballar a l'escola

Abans de la visita

Us proposem alguns temes que podeu introduir a l'aula amb els vostres alumnes per tal de preparar la visita al Museu Tèxtil.

- **Què és un museu?**

La **definició de museu** que trobem a l'*Hiperenciclopèdia Catalana* és la següent:

“Lloc on hom conserva i exposa béns o espècimens als quals reconeix un valor cultural i un interès social”

La definició és àmplia i pot ser allunyada de la realitat dels nens i nenes, per tant, es pot iniciar un **diàleg participatiu** a partir de preguntes que ajudaran a contextualitzar allò que s'anirà a veure:

- Heu anat mai a visitar un museu?
- Us sembla que a tots els museus hi ha el mateix o n'hi ha de molts tipus?
- Què us imagineu que veureu al Museu Tèxtil de Terrassa?
- Quina és la funció dels museus? Per què creieu que són importants els museus?

Després dels comentaris dels nens i les nenes i de les oportunes explicacions i aclariments del mestre/a, es pot motivar a fer un dibuix sobre el què s'imaginen que trobaran al Museu Tèxtil de Terrassa.

També es pot motivar la visita a partir d'un conte, per exemple: El Museu de Carlota/James Mayhew, Editorial Barcelona Serres.

- **La indumentària i el pas del temps**

Es pot comentar amb els nens i nenes que la forma dels vestits ha variat molt al llarg de la història segons l'època i els gustos estètics de les persones.

Es pot proposar als nens que busquin a llibres, enciclopèdies o a Internet, imatges de personatges que van viure en les èpoques que es treballaran al taller: una escultura del món grec, pintures del Renaixement, el Rococó o el Romanticisme, fotografies dels anys 20's o anys 70's. A classe, es pot analitzar amb els alumnes/as la forma de la indumentària femenina i masculina de cada època.

Com ens hem vestit?

Si es disposa de PDI amb accés a Internet, els alumnes poden descobrir, des de l'aula, el fons de l'IMATEX (textilteca on-line de lliure accés) consultable a través de la nostra pàgina www.cdmt.es. El mestre/mestra pot fer una recerca de vestits que es conserven al CDMT . Per qualsevol dubte sobre la recerca a IMATEX pot consultar al personal de la Biblioteca del CDMT (biblioteca@cdmt.es).

Per treballar l'evolució de la indumentària d'una manera més propera als nens i nenes es pot fer un treball amb fotografies dels seus parents antecessors (rebesavis, avis, pares). Amb l'exploració de les imatges es pot analitzar com van canviant les formes de la indumentària dels homes i les dones del passat. Fins i tot es pot convidar a algun avi/àvia per que expliqui als alumnes com vestia en la seva infantesa i en la seva joventut: teixits, peces de roba, colors, complements, sabates...

Després de la visita

Seria interessant poder recollir tots els aspectes tractats durant el taller per tal d'ajudar a consolidar els objectius. Algunes propostes:

- Explicar oralment, cada nen/a, allò que li ha cridat més l'atenció, allò que no s'esperava, aquell concepte sobre indumentària que no sabia...
- Confrontar la idea prèvia que tenien abans de realitzar la visita i l'experiència viscuda; fer-ne un dibuix.
- Transferir els aspectes rellevants d'aquesta conversa en un mural que es pot realitzar en petit grup.

7. Per a saber-ne més...

- En les següents pàgines web podeu consultar aspectes concrets de la història de la moda, la indumentària, etc:

<http://www.modahistoria.com/>

<http://www.modaweb.com/aula/historia/index.htm>

<http://www.estiloymoda.com/historia-moda/>

<http://www.edym.com/CD-tex/01mod/cap01.htm>

<http://www.elcosturerodestella.org/2007/04/historia-de-la-moda.html>

http://www.wikilearning.com/curso_gratis/como_se_impone_una_moda-historia_de_las_modas/edit/3761-4

http://www.terra.com/especiales/lamoda/grandes_inventos.html

http://es.wikipedia.org/wiki/Categor%C3%ADa:Historia_de_la_indumentaria

<http://www.cervantesvirtual.com/FichaMateria.html?Ref=237871&idGrupo=convencional>

<http://www.grec.net/home/cel/mainc.htm>

<http://www.xtec.net/>

<http://www.20minutos.es/museo-virtual/>

- També podeu consultar bibliografia sobre la indumentària al llarg de la història. Citem només alguns títols de referència que podeu trobar a la Biblioteca del CDMT:
 - Black, J. Anderson. *A history of fashion*. New York : William Morrow & Company, Inc., 1975.
 - Boucher, François. *Historia del traje en occidente desde la antigüedad hasta nuestros días*. Barcelona : Montaner y Simón, cop. 1967.
 - Deslandres, Yvonne. *El Traje, imagen del hombre*. Barcelona : Tusquets, 1985.
 - Laver, James. *Breve historia del traje y la moda*. Madrid : Cátedra, DL 1988.
 - Peyri, Carmen L. *La Moda imagen de la historia*. Barcelona : IDEP, 1990.